

Finja kyrka

56.1585, 13.6836

Finja kyrka är sevärd, inte minns för sina helt unika muralmålningar, och jag återkommer strax till dessa.

Kyrkan är uppförd i mitten av 1100-talet i romansk stil, och en del arkitektoniska stildrag har klara likheter med domkyrkan i Lund som byggdes vid samma tid. Bland annat triumfbågen och övre delen av en kollon har stora likheter med detaljer som utförts av Mårten Stenmästare i domkyrkan. Och kanske var han även verksam här, eventuellt på uppdrag av ärkebiskopen av Lund.

Kyrkan hade ursprungligen två ingångar, en i söder och en i norr. Den norra som var för kvinnorna var länge okänd men återfanns i mitten av 1960-talet och är numera markerade i putsen under nordvästra långhusfönstret. Den södra porten i långhuset, männens ingång, murades igen så sent som i mitten av 1800-talet.

Man vet inte exakt när tornet byggdes. Visserligen står år 1664 på västra sidan, men årtalet anger bara en renovering av krönet. Eventuellt kan tornet vara byggt i slutet av 1100-talet, och alltså vara bara något yngre än själva kyrkan. I tornet hänger två klockor. Storklockan som blev omgjuten 1738 av Anders Wetterholtz från Malmö, och den lilla klockan är omgjuten 1847 av G. O. Fredriksson i Näsby. Efter att den anlant till Finja kyrka lät man provringa den i tolv timmar.

När vi träder in i kyrkorummet lägger vi direkt märke till de vackra kalkmålningarna som under lång tid varit övermålad men som knackades fram igen på 1930-talet. Målningarna hör till de främsta i Europa och har viss inspiration från Öst-Romerska riket. Det är främst målningarna på vänstra sidan av triumfbågen som bevarats. Motiven som är hämtade ur bibeln och också föreställer helgonlegender håller mycket hög konstnärlig kvalitet.

I kortaket, till en del skymt av altaruppsatsen ser vi Majestas Domini - Herren i majestät sittande på regnbågen med handen lyft till välsignelse.

På väggen till vänster om korvalvet ser vi en rad med figurer, sannolikt helgon anförda av en biskop med kräkla men utan mittra. Texten i bården mellan de två våningarna betyder versätt till svenska - Världens Uppståndelse.

Församlingen skulle med hjälp av målningarna upplysas och undervisas om de yttersta tingen, och precis som här i Finja kyrka smyckades många kyrkor på den Skånska landsbygden under tidig medeltid med motiv föreställande yttersta domen. Konstnären som skapat dessa målningar har kallats Filjamästaren.

Altaruppsatsen är förmodligen skapad omkring år 1600. De sju målningarna är dock yngre, målade 1745 av Olof Pilo direkt på de tidigare bibelspräken som skymtar fram på olika ställen. Han har även målat delar av predikstolen, som också den ursprungligen är från omkring år 1600.

Baldakinen tillverkades 1750 för dopfunten, som då hade sin plats i triumfbågen, och är skapad av "provinsialbildhuggaren" Johan Ullberg, som bodde och verkade i Finja kyrkby. Ullberg skapade också två psalmnummertavlor i form av en rokokosnäcka till kyrkan. Han passade även på att måla dopfunten, som är från 1100-talet, men den nuvarande målning är från mitten av 1800-talet. Dopfatet av mässing är förmodligen tillverkat på 1500-talet i Sydtykland.

På norra långhusväggen finns ett epitafium över prästen Christian Wilhelmsson som verkade i pastorats under åren 1645 till 66. Prästen och hans maka flaneras av Moses och Johannes döparen. Ovanför dessa figurer ser vi också Petrus med nyckeln och Paulus med svärdet.

1872 inköptes en orgeln från Nosaby, men den nuvarande orgeln som står framför den gamla, är hundra år yngre, från 1972 och byggdes av Mårtenssons i Lund.

Innanför entrén till kyrkan hittar vi en ovanlig uppsättning järnskodda tiondemått från 1730-talet. Dessa använde prästen när han uppmätte sädestiondel. Förmodligen representerade de olika lådorna måtten tunna, spann, åttning, kappa och kanna.

Källor:

Webb: Tyringe pastorat.

Bok: "Kyrkor i Skåne - en kulturhistoria". Siegrun Fernlund 1980. ISBN 91-85330-26-4

Bok: "Det Medeltida Skåne En arkeologisk guidebok". Peter Carelli. ISBN 978-91-85377-91-6

Häfte: "Finja kyrka - Medeltida kyrka med ursprung från 1100-talet".